

ИНОВАЦИОННИ АСПЕКТИ В УПРАВЛЕНИЕТО

Доц.д-р Невена Филипова
ЮЗУ”Н.Рилски”-
Благоевград
Факултет по педагогика

Иновациите или нововъведенията са обект на засилено внимание на изследователи от различни области на науката . „Иновационната проблематика се очертава като ново научно поле на комплексни изследвания, свързани с усъвършенстването на човешката дейност, с обогатяването ѝ както в организационно, социокултурно, така и в технологично отношение”. [Момчев,Н.,Иноватика,Бл.,1996г.,с.6-11.]

Иновационните промени са детерминирани от развитието на обществото и системите, съществуващи в него.”Иновацията е целенасочена, планирана и контролирана промяна, чрез която се решават организационни и съдържателни проблеми в различни области на човешката практика..”[[Http://ytotseva.blogspot.com/2009//11/blog-post](http://ytotseva.blogspot.com/2009//11/blog-post)] Т.е. иновацията трябва да се разбира не просто като промяна, а промяна, съпроводена с нововъведение. Едно от направленията, в които се прилагат различни иновационни модели е управлението на педагогическите институции.

В изследователските проекти на различните автори се срещат термини като: иноватика, иновация, иновационна дейност, иновационна сфера, държавна иновационна политика, иновационен потенциал, иновационна програма, иновационна идея или доктрина, иновационно обучение, иновационни решения и др. Наложително е да се отговори на един много съществен

въпрос: кое трябва да се смята за иновация? В съответствие с международните стандарти – пише В.М.Полонский, иновацията се разглежда като краен резултат на иновационна дейност, въплътен във вид на нов или усъвършенстван продукт, внедрен на пазара, нов или усъвършенстван технологичен процес, нов подход към социалните услуги. По отношение на образованието иновацията трябва да бъде крайния продукт от иновационна дейност като ново съдържание, метод, форма за организация на учебно-възпитателния процес, управление на образованието.”Главният признак на иновациите е положителните социални и (или) икономически изменения, които възникват в дейността на образователната организация в резултат на специално организирана иновационна дейност”. [Полонский, В.М. Иновации в образованието-методологически анализ, сп.Иновации в образованието.кн.2, 2007,,с.10.]

Иновациите в образователната система изискват разработването на нови технологии за управление на училището и неговото развитие.

Тони Буш изтъква, че училищният мениджмънт трябва да насочи вниманието си върху целите и стремежите на образованието. Липсата на връзка между целите и мениджмънта води до това, което се нарича „мениджъриализъм....”- наблягане върху процедурите за сметка на образователните цели и ценности”. Управленската дейност се подсилва от категоричната осъзнатост на теаретичната рамка, подкрепяща практиката в образователните институции. Нерядко теориите за образователния мениджмънт се базират или са подкрепяни въз основа на наблюдение на практиката в образователните институции.[<http://www.niod/modules/spesedition/article.php?.storyid-819>]Авторът разсъждава върху възможностите на теориите за подобряване на практиката. Необходимо е фактите да се

впишат „ в обяснителната рамка на теорията”, с цел установяване истинското им значение. Важно е мениджърите да развият „концептуален плурализъм”, за да могат да изберат най-подходящия за отделните проблеми модел и да избегнат адноаспектната позиция.”Мениджърите във всички организации ...могат да увеличат своята ефективност и своята свобода чрез употребата на многобройни позиции с предимства. Когато си ограничен в една единствена посока, е много вероятно да направиш грешка или сам да си поставиш бариери. Въръжен с достатъчно надежден „понятиен инструментариум”, организационният анализ включва:

- диагностичен поглед върху ситуацията, която се изследва с цел очертаване ключовите аспекти на ситуацията;
- критична преценка на значението на различните интерпретации, произлизащи от диагностицирането;

[Вж.Mordanq 1997,p.359, <http://www.niod/modules/specedition/article.php?storyid-819>].

Някои автори (В.С.Лазарев, Б.П.Мартиросян) разглеждат нововъведенията по-скоро като средство, което в резултат на прилагане в образователната система е способно да подобри резултатите от работата.[Лазарев, В.С., Мартиросян, Б.П., Педагогическая иноватика; объект,предмет и основные понятия,сп.”Педагогика”, 2004, кн.4, с.14.] Проф. Георги Бижков сочи три основни стратегии в образователните иновации– политико-административна; стратегия, свързана с изменение на учителите и другите педагогически кадри чрез подобряване на тяхната квалификация и стратегия, свързана с разглеждане на училището като автономна организация, която осъществява иновация– т.н. организационно стратегия.[Бижков, Г. Реформаторска

педагогика.История и съвременност.ІІ прераб.изд. унив.изд.С.2001г..].

В контекста на разбирането на иновацията като „промяна”, редно е да се обсъди и въпроса за предимствата и недостатъците на самата промяна, съобразно условията и мястото на прилагане.. Подобни разсъждения трябва да се провокират и по отношение предимствата и недостатъците на промяната/ иновацията/, идваща „отгоре надолу” или „отдолу нагоре”. Сериозно внимание заслужават въпроси като:”От къде трябва да дойде промяната? Кой трябва да инициира тази промяна?.

Когато става дума за радикални и бързи промени, то иновациите „отгоре надолу” носят възможности за: по-добро планиране и направляване на промяната; подобна промяна може да обслужва потребностите и интересите на по-широк кръг от аудитории, приемащи подобра промяна за наложителна.[<http://ytotseva.blogspot.com/2009/11/blog-post>]. Успехите на промени, инициирани „отгоре” зависят до голяма степен от способността на управленския апарат да организира и управлява иницирираната промяна.

Що се отнася до иновациите „отдолу нагоре”, можем да открием следните характеристики: подобни промени са резултат от самоинициатива; инициаторите на промяната в повечето случаи се ръководят от чувство за съпричастност; характеризират се с определена степен на субективност. Иновациите „отдолу нагоре” по принцип не водят до радикални промени и изискват повече време за разработване и внедряване на моделите. В този контекст, често съпротивата на по-ниски нива /училището/ срещу иницирираните промени „отгоре надолу” са предизвикани от факта, че: промяната е наложена от висшестоящ орган / МОМН/; настъпила умора от промени; недостатъчно доверие към инициатора на промяната, лични интереси и други.[Вж.<http://ytotseva.blogspot.com/2009/11/blog-post>].

За да бъде ефективно, нововъведението трябва да притежава качества като: дълбочина на промяната; мащабност на промяната; ресурсност на промяната и ниво на разработката.

Иновацията, според А.Николас(Управление на педагогическите иновации”) е процес със свой жизнен цикъл от зараждането на идеята и създаване на нововъведението, до неговото широко разпространение.

Иновационният процес в т.ч. тези в образователната система преминава през различни етапи като:

- оповестяване необходимостта от нововъведение и разработване начин за разрешаване на проблема;
- апробиране с цел внасяне при необходимост на поправки, експертна оценка, разпространяване на нововъведението до ползвателите;
- използване на нововъведението в образователните учреждения след задълбочен анализ на недостатъците.

В рамките на проект на Факултета по педагогика при ЮЗУ”Н.Рилски”-Благоевград, бе проведено анкетно проучване сред директори на училища, свързано с иновационни промени в образованието в Благоевградска област. Най-често срещаните промени, които анкетираните посочват са: промени в нормативната уредба; нови правила за работа; въвеждане на електронен дневник; въвеждане наинтерактивни методи на обучение; нов начин на оценяване качеството на преподаване; обучение на педагогическия състав по актуални теми; нови финансови правила; работа по проект на оперативна програма”Развитие на човешките ресурси; въвеждане на иновационни педагогически технологии и други.

Резултатите от анкетното проучване позволяват някои изводи:

- не малка част от промените/ половината/ са наложени от по-висшестоящ орган на

управление /МОМН, РИО, Общински съвет/ , останалите са инициатива на училищното ръководство;

- повечето от промените са извършени при задълбочено предварително обсъждане, поради което липсва сериозна съпротива срещу тях;
- не липсват коментари по повод извършените промени в училищния колектив;
- оценките за резултатите от извършените промени като цяло са положителни;

Анкетираните оценяват промяната като:

- добра възможност за придобиване на нови умения;
- постигане на по-добри резултати при по-малко напрежение в работата на училищните колективи;
- възможност за по-голяма самостоятелност, но и поемане на по-голяма отговорност при изпълнение на професионалните задължения;
- усъвършенстване системата с цел по-справедливо възнаграждаване на труда;
- възможност за нови партньорства / с други хора и институции/;
- възможност за създаване на подходяща материална база и условия за по-качествено изпълнение на преките задължения;

Необходимо е да се отбележи, че макар и единични, не липсват отговори като: резултатите от промяната не допринасят за усъвършенстване на учебно-възпитателния процес; нуждаят се от допълнителна информация за извършване на промяната; промяната не създава възможност за нови умения и по-ефективна работа, както и за по-справедливо възнаграждение на труда.

Успехът на всяка иновация зависи преди всичко от доброто ѝ планиране, възприемане и реализиране, а не толкова на точното изпълнение на предписанията на администраторите в образованието.

Необходима е и адекватна система за оценяване на постиженията в училище.

Въпросът за иновациите в образованието са тясно свързани с проблемите на качеството, неговото управление и поддържане..

Това би могло да се постигне чрез: разширяване фактора децентрализация, което създава условия за демократизиране на управлението, развитие на творчеството и инициативността на училищните колективи; подготовката на управленци в образователната сфера; по-рационално обединяване дейността на централните, регионални и местни органи управление на образованието; реформиране и нормативно-методическо усъвършенстване системата за оценяване на образователната дейност; апробиране на нови модели за управление на образованието и вземане на управленски решения, провеждане на експериментална работа на регионално и местно ниво, т.е.промяна в цялостната философия на изграждане, функциониране и управление на образователната система.

Използвана литература:

- 1.Момчев, Н.Иноватика, Бл.1996г.с.6-11.
- 2.<http://www.niod//modules/spesedition/ article>.
- 3.Полонский, В.М.Иновации в образованието-методологически анализ,сп.Иновации в образованието,кн.2,2007г. с.10.
- 4.<http://ytotseva.blogspot.com/2009/11/ blogpost>.
- 5.Лазарев, В.С., Мартисорян, Б.П. Педагогическая иноватика, обект,предмет и основные понятия, сп.Педагогика, 2004г., кн.4.с.14.